

רן לוסטיגמן ומיכל אהרוני - זאת ועו"ד!

רן לוסטיגמן ומיכל אהרוני - זאת ועו"ד!
דיוקן העברית המשפטית בישראל (מהדורה
שניה) - הוצאה לאור של ספרות משפטית
מבית החברה הכלכלית של לשכת עורכי
הדין בע"מ, התשע"ז-2016, 284 עמודים

טענתם של מחברי הספר שלפנינו בהירה (ונכונה). הלשון המשפטית המקובלת כיום איננה ברורה מספיק. היא מעורפלת, מסורבלת, בלתי מובנת, וארוכה ללא צורך. המחברים מצהירים על עצמם כחברים ב - 'תנועת השפה הפשוטה'. דהיינו, שפת המשפט צריכה להיות מובנת לאדם מן הישוב. צורך זה חיוני משתי סיבות. ראשית, מדובר ביעילות וחסכון כספי לכל המעורבים. שנית, יש בכך עזרה לאוכלוסיות מוחלשות המתקשות להתמודד עם מסמכים משפטיים רגילים.

המחברים מביאים אינספור דוגמאות לחיזוק טענותיהם. בחלק הראשון של ספרם הם מציגים בקצרה את גישתם. בחלק השני הם מתרכזים במלים הפוגעות בבהירות הטקסט, ובחלק השלישי הם עוסקים במשפטים ארוכים ולא מדויקים. בסוף הספר הם גם מוסיפים מילון לא קצר של מגוון מונחים

לשונאים שבהם נעשה שימוש בלשון המשפטית, החל באוביטר וכלה בתרתי דסתר. הדוגמאות המובאות הן משעשעות אך ברורות. כך למשל 'השב"ח שהורשע בשב"ר' הוא משפט שיובן על ידי כל משפטן אך כיצד אמור אדם שאיננו משפטן להבינו? איך יידע כי 'שב"ח' משמעותו שוהה בלתי חוקי? וכי 'שב"ר' משמעותו שימוש ברכב ללא רשות? ואם עורך הדין יוסיף ויסביר לו כי "הגשתי בר"ע בעניין השב"ח שהורשע בשב"ר, היות והפסיקה הייתה בניגוד לדנ"פ 999/2000" אזי השומע יתייחס לחלוטין מניסיון להבין. הציניקנים יאמרו כמובן שאולי זו בדיוק מטרת עורכי הדין. אם אדם מן הישוב איננו מבין את השפה המשפטית, אין לו ברירה אלא לשכור לו בא כוח, וזו מטרה שעורכי הדין יהיו האחרונים להתנגד אליה.

המחברים הצליחו להעביר נכוחה את רעיונם. אם יש מי שסובר שאין בעיה בלשון המשפטית הישראלית, הרי מן הסתם אחרי קריאת הספר ישנה את דעתו (ובצדק). לא מעט עורכי דין טוענים כי השופטים אינם

קוראים את כתבי הטענות שהם משקיעים זמן כה רב בכתיבתם. לטענת המחברים, אחת הסיבות המרכזיות היא הקושי בהבנתם של אותם כתבים. למה לשופטים לטרוח לקרוא אם ממילא לא יבינו מה בדיוק רוצים הטוענים?

אין ספק שציבור עורכי הדין והציבור כולו יצא מורווה אם הכתיבה המשפטית תהיה בהירה וקצרה יותר. לימוד כתיבה משפטית ולימוד כתיבה בכלל איננו נפוץ בישראל וחבל. מרבית עבודתו של עורך הדין קשורה לטיעונים בכתב ובעל פה, מדוע לכן אין בפקולטות קורס חובה בכתיבה בהירה ופשוטה? פה ושם ישנם קורסים המתמקדים בכתיבת כתבי טענות אך אלו מועברים על ידי משפטנים (עורכי דין או שופטים), ולא על ידי לשונאים.

הספר ממצה, אך במספר נקודות חשובות לא עסקו המחברים מספיק. ראשית, הספר בעיקר מבקר את השפה הנוהגת, אך לא מקדיש מקום לתיקון המצב. רבים יסכימו כי היו רוצים לכתוב בשפה

ה ציניקנים יאמרו כמובן שאולי
זו בדיוק מטרת עורכי הדין. אם
אדם מן הישוב איננו מבין את השפה
המשפטית, אין לו ברירה אלא לשכור
לו בא כוח, וזו מטרה שעורכי הדין יהיו
האחרונים להתנגד אליה

פשוטה אך אינם יודעים כיצד לעשות כן. על הספר היה לנסות לעזור לאלו. הכללים המקובלים שהם פשוטים למדי נכונים לכל כתיבה תכליתית (תכליתית לענייננו, הכוונה לא ספרותית). מקובל לטעון שכתובה יעילה מתבטאת במשפטים קצרים של חמש עשרה מלים לערך; הרעיון המרכזי בכל פסקה מופיע בראשיתה; הלשון צריכה להיות פעילה ולא סבילה, ועוד. אולם רק כחמישה עמודים בסוף הספר מוקדשים לכך. וזאת תחת הכותרת 'מדריך בזק לכתובה משפטית בהירה'. מן הראוי היה להקדיש לכך יותר.

הספר ממצה, אך במספר נקודות חשובות לא עסקו המחברים מספיק

שנית, מן הראוי היה לתת מידע על תהליך הכתיבה עצמו. בשנים האחרונות נאסף חומר רב על שיטות כתיבה יעילות. למשל, הצורך להפנות זמן לתהליך הכתיבה ללא הפרעות מבחוץ (סגירת הטלפון ולעתים האינטרנט); קביעת מקום וזמן קבוע לכתובה; כתיבה בשטף וברצף ללא תיקונים בשלב הראשון, ועוד. כך למשל נמצא שבהליך כתיבה יעיל, הכתיבה עצמה לוקחת רק כרבע מהזמן. לעומת זאת מה שמכונה 'הליטוש', בדיקת מה שנכתב ותיקונו, צריך לקחת קרוב לחמישים אחוז מהזמן. לא רק זאת אלא שמומלץ לאחר הכתיבה הראשונית להניח בצד את הטיוטה למספר ימים ולחזור אליה במבט רענן ובוחן מחדש. נראה שרבים מהמשפטנים אינם מארגנים את זמנם בצורה זו. במקום זאת הם נוהגים לעבוד על מסמך פעם אחת, לסיימו, ולהגישו. מה הפלא לכן שהמסמכים אינם מושלמים?

ראשית, הספר בעיקר מבקר את השפה הנוהגת, אך לא מקדיש מקום לתיקון המצב... שנית, מן הראוי היה לתת מידע על תהליך הכתיבה עצמו... שלישית, מוזר שהמחברים לא התייחסו לשיטות כמותיות הקיימות כיום לניתוח בהירותו של הטקסט

שלישית, מוזר שהמחברים לא התייחסו לשיטות כמותיות הקיימות כיום לניתוח בהירותו של הטקסט. ישנן נוסחאות רבות למדדי קריאות (Reading Grade Levels). לדוגמא, בקטע של מאה מלים אנו מודדים את מספר המילים הממוצע במשפט + מספר מילים בנות יותר משלושה הברות. את המספר המתקבל מכפילים ב - 0.4. המספר המתקבל מהווה השערה למספר שנות הלימוד

שצריך הקורא כדי להבין את הטקסט (המדד מתייחס לשפה האנגלית). הצבא האמריקאי משתמש במדד זה על מנת לקבוע את התאמת המדריך לחייליו. לעיתים נדרשים מדריכים של 10 שנות לימוד, לפעמים 12 שנות לימוד, ולפעמים יותר. סביר להניח שבעתיד יפותחו מדדי קריאות טובים גם בעברית ותכנת מחשב תוכל לבדוק זאת. אפשרות תיאורטית מעניינת היא כי קריאות תהיה בעתיד תנאי יסוד לקבלת מסמך משפטי בבית המשפט. רק טקסט שיעבור מדד קריאות מסויים יוכל להתקבל.

הספר מעניין, מעלה לדיון סוגיה חשובה, ועוסק בנושא רלוונטי לכל משפטן. מומלץ לכל מי שמתעניין בכתיבה ובשפה העברית, ובמיוחד בלשון המשפטית.